

Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

CZ.03.2.63/0.0/0.0/15_038/0006075
Kociánka se vzdělává pro praxi

CENTRUM
k♥**ciánka**

Příručka dobré praxe

SLUŽBY PRO LIDI S PORUCHOU
AUTISTICKÉHO SPEKTRA

Obsah

POPISY INSPIRATIVNÍCH SLUŽEB	4
Domov bez zámku	4
Naděje Otrokovice	9
V růžovém sadu	12
Agapo	16
Domov pro osoby se zdravotním postižením Benjamín	19
Domov Kalémie Křížanov, chráněné bydlení	23
Chráněné bydlení Naplno	25
Domov pro osoby se zdravotním postižením Vyšší Hrádek	28
Zámek Břežany	31
Ruka pro život	34
Středisko Lahovice - chráněné bydlení	38
Asociación autismo Burgos – Španělsko	40
Chráněné bydlení EL Cerezo a El Olivo	42
Denní centrum	46
ZAJÍMAVÁ TÉMATA	55
Pozitivní motivace a podpora žádoucího chování:	
Jak řešit krizové situace?	55
Tady to mám rád, z.s. – Mgr. Jana Hubová	59
Paspoint Brno (dříve APLA-JM) - Mgr. Martin Polenský.	62

Projekt

KOCIÁNKA SE VZDĚLÁVÁ PRO PRAXI

spolufinancován Evropskou unií.

Cílem je zajistit aktivní zapojení uživatelů a nabídnout kvalitní, ucelený systém vzdělávání pracovníků Centra Kociánka. Umožnit rozvoj kompetencí a zvýšení odbornosti pracovníků i efektivnější a kvalitnější podporu klientům, včetně osob s PAS.

Projekt CZ.03.2.63/0.0/0.0/15_038/0006075, Kociánka se vzdělává pro praxi, byl realizován pro ucelený systém vzdělávání zaměřený na rozvoj kompetencí a zvýšení odbornosti pracovníků Centra Kociánka pro zvýšení kvality a udržitelnosti systému sociálních služeb.

Vedle podpory až 109 profesionálů byl projekt cílen i na aktivní zapojení 25 uživatelů služeb a to po dobu 24 měsíců.

Uživatelé v rámci projektu získávali podporu k rozvoji osobní autonomie, aby v průběhu života mohli svobodně uskutečňovat své seberealizační záměry.

Uživatelé procházeli bilanční diagnostikou pro lepší rozpoznání slabých a silných stránek, odhalení skrytého potenciálu a určení k jakým pracovním činnostem mají předpoklady.

Cílová skupina profesionálů by měla být díky projektu schopna poskytnout efektivnější a kvalitnější podporu uživatelům, včetně osob s poruchou autistického spektra, zejména při zapojení se do společnosti a na trh práce.

Projekt poskytl efektivní kombinaci akreditovaných vzdělávacích programů pro další vzdělávání sociálních pracovníků, pracovníků v sociálních službách, tematických workshopů, supervizí a stáží v ČR i v zahraničí.

K úspěšnému zavádění nových metod práce do praxe významně přispívá účast pracovníků na stážích. Velkou devizou je také sdílení dobré praxe a konkrétní příběhy profesionálů a uživatelů. Za účelem lepšího napojení na komunitu bylo do projektu zahrnuto realizování i 8 kulatých stolů za účasti uživatelů, rodin, zaměstnavatelů, místních iniciativ.

Provázanost všech realizovaných aktivit umožní přenos dobré praxe ze zahraničí i následné kvalitní fungování multidisciplinárních týmů ve prospěch uživatelů, což významně přispěje k jejich zapojení do komunitního života.

Na základě informací pracovníků Centra Kociánka, kteří se v rámci projektu mohli setkat s inspirujícími zkušenostmi v jiných službách, pak byla vytvořena tato Příručka dobré praxe.

POPISY INSPIRATIVNÍCH SLUŽEB

Domov bez zámku

V. Nezvala 115

675 71 Náměšť nad Oslavou

www.domovbezzamku.cz

ANOTACE

Co je patrné, čeho jsme si všimli, co nás zaujalo

Proměny aneb co je naučil život v komunitě? Postupně odstraňovali uniformy, a jedním z důvodů bylo, že při skupinových vycházkách se pracovnice necítila komfortně, když šla sídlištěm se skupinou klientů a byla v bílém.

Domov bez zámku (DBZ) je první plně transformovaná příspěvková organizace Kraje Vysočina. Což znamená, že lidé s mentálním postižením žijí v přirozeném prostředí, v soukromí rodinných domů a jejich život se co nejvíce podobá životu jejich vrstevníků.

POPIS

Jak to funguje, principy, postupy

DBZ je zařízení, které ještě před 20ti lety poskytovalo své služby pouze mužům v budově zámku. Po spadnutí stropu se rozhodovali, zda zámek opraví nebo se pustí do zcela neznámé a neprošlapané cesty transformace, tedy poskytování služeb komunitním způsobem života.

Služby jsou poskytovány v 6ti lokalitách, ve 13 domácnostech, kapacita služby domovy pro osoby se zdravotním postižením (DOZP) je 23 osob, chráněného bydlení (CHB) 47 osob, denního stacionáře (DS) 30 osob, odlehčovací služby (OS) 3 osoby a sociálně terapeutických dílen (STD) kavárna 6 osob. DOZP je určeno lidem s vysokou mírou podpory.

Průměrný věk klientů je 57 - 58 let, a jedná se o lidi s mentálním či tělesným nebo kombinovaným postižením. Nyní se zde nachází 70 mužů a 10 žen.

Zásadní je změna v myšlení lidí, vnímat klienty jako lidi, obyvatele, sousedy. S ohledem na jejich fyzický věk a bez ohledu na míru postižení.

Služby denní stacionář a sociálně terapeutické dílny poskytují převážně pro svoje klienty, ale nabízí je i lidem zvenčí. Dostupný DS od jiného poskytovatele je vzdálen 25km. Do jejich DS zajišťují svoz sami (někteří klienti dochází samostatně), do jiných DS zajišťují svoz příslušné DS.

Klienti mohou mít zvířata – pokud se společně domluví – pes, kočka, andulka, had, slepice.

PODMÍNKY

Co je k tomu potřeba, podmínky, pomůcky, pracovníci

Všichni klienti prošli vyhodnocením míry nezbytné podpory a situace se pravidelně evaluuje. V současné době mají 25 lidí s vysokou mírou podpory ve službě Domov pro osoby se zdravotním postižením (DOZP) a 45 lidí se střední a nízkou mírou podpory ve službě chráněné bydlení (CHB).

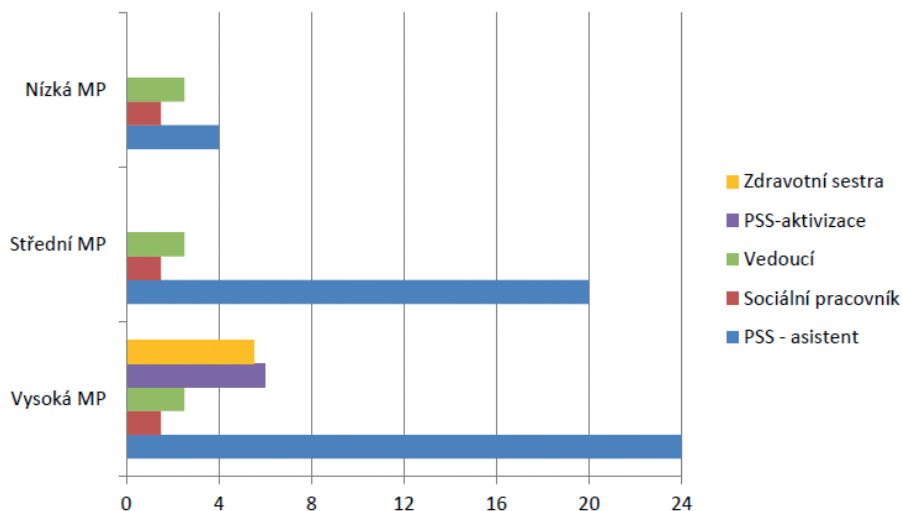
Personální obsazení:

Vedoucí zajišťuje provoz služby a přímo řídí jednotlivé pracovníky. Sociální pracovnice, která zajišťuje administrativní záležitosti služby, je jedna na celé zařízení. Její náplní práce jsou příjmy nových klientů, jednání se zájemci o službu, smlouvy, dodatky aj. Ostatní sociální pracovnice působí v domácnostech a pracují přímo s klienty. Pracovníci v sociálních službách se starají o 1 až 3 klienty podle náročnosti péče. Zdravotní péče je zajištěna zdravotními sestrami celkem na ½ úvazku v systému dělené směny od 8 do 12 a od 18 do 19 (případně do 22. hodiny). Přítomnost se odvíjí od potřeb klientů. Náplní práce je podávání léků, doprovody k lékařům, převazy, aplikace inzulínu aj.

Důležitý poznatek: Nestavět si bariéry, že nelze někoho takového sehnat (např. zdravotní sestru na půl úvazku na dělenou směnu). 30% úvazků v přímé péči je v DBZ zkrácených, zaměstnanci jsou maminky na rodičovské dovolené, s malými dětmi, starší pracovníci apod.

U lidí s nízkou mírou podpory pracovníci dochází pouze na odpoledne (dopoledne neslouží), zde pak jsou úvazky ve výši 0,5 - 0,75.

U lidí se střední a vysokou mírou podpory je služba zajištěná 24 hodin denně. Noční služby (1 pracovnice na 2 domky) je z důvodu bezpečnosti umístěna kamera bez záznamu (chodba, společné prostory) na jednom domku, aby měla pracovnice přehled, co se děje na druhém domku.

Obrázek 1 Podpora na domácnostech - současnost

PODSTATA

Jaký je základ, co je důležité, na co nezapomenout

Individuální plánování (IP). Při IP je důležitá kooperace klíčového pracovníka, sociálního pracovníka, vedoucí, klienta a příp. rodiny. IP není realizováno či zapisováno přes IS Cygnus nebo obdobný systém, ale v DBZ vytvořili svou speciální tabulku, která koresponduje s jejich potřebami k IP.

Není možné plošně nastavit služby, ale je nutné každou domácnost plánovat samostatně s ohledem na počet klientů, míru podpory, rozložení dne, zdravotní stav běžný a náhlé zhoršení, kdy např. místo odchodu do práce či stacionáře zůstává doma a potřebuje podporu. Výhoda využití pracovníků na DPP pro případ dovolených, nemocí personálu či jiné akutní potřeby zvýšení počtu pracovníků na kratší dobu např. s ohledem na zdravotní stav klientů.

Oblast práce a zaměstnávání. Klienti sami chodí a říkají, že chtějí práci. Zajímavé, jak se potřeby lidí v jiném prostředí mění. Klienti, kteří pracují, mají peníze a více možností, příležitostí. Spolupracují s technickými službami, STD jiného poskytovatele, zemědělským družstvem.

Čím víc roste samostatnost klientů, tím stoupá i jejich chuť jít dál a zkusit věci, které nebyly možné – stoupají také rizika a nároky na podporu od pracovníků. V DBZ je zaveden systém hospodaření s financemi klientů tak, že každý klient má svou pokladnu.

PŘÍNOSY

Co je na tom + k nápodobě

DBZ se i nyní vyvíjí a **stále pracuje na vizi**. Náplň práce v DS a STD by měla být užitečná a smysluplná, nejde jen o trávení volného času. Učí se vařit, domácí práce, momentálně razítkují sáčky pro e-shop. Důležitým a rozhodujícím hlediskem je, aby to nebyla činnost pro činnost. Nechtějí jít cestou, aby se „vršily“ jakékoliv výrobky. Činnost v DS a STD nemá suplovat manufakturu, ale posouvat klienty v jejich schopnostech.

Mají sdílený prostor pro komunikaci a ukládání dat. Jednak sdílí společně přes Google aplikace (kalendář, gmail, hodnocení zaměstnanců...). A pro další segmenty práce informační systémy kombinují.

Při poskytování služby je kladen důraz na to, že středem zájmu je klient a jeho potřeby. Ke klientům přistupují s respektem, zásadní je týmová práce, funkční komunikace a podpora individuálního rozhodování klientů i pracovníků.

Důraz je kladen také na nutnost změny přístupu k řízení služeb a zvýšení počtu pracovníků. Období změn zahrnuje oblasti bydlení, způsob trávení běžného dne, péče, řízení a komunikace.

POZNÁMKY

Upozornění, na co si dát pozor, doporučení

Skupiny se stejnou mírou podpory – lepší soudržnost.

Přesvědčení musí být silné, protože bude podrobováno mnoha zkouškám a zpochybněním o ekonomické, sociální aj. výhodnosti změny v poskytování služeb daného zařízení.

Sdílené noční služby pro 2 domácnosti v blízké lokalitě. Úprava náplně práce zaměstnanců a reflektování běhu života. Klient prochází změnou potřebné míry podpory s ohledem na svůj biologický věk, rozvoj schopností či ztrátu dovedností. Nově se také mění přístup při přijímání nových klientů do služby, kdy se bere ohled na složení již fungující domácnosti a potřeby jejich obyvatel. Lidé v CHB a DOZP komunitního typu spolu budou sdílet domácnost dlouho.

Služba se přizpůsobí klientovi, je vhodnější upravit registraci služby a obyvatele ponechat „doma“, než je nuceně stěhovat po 20ti letech jinam, protože věkem neodpovídají registraci. Odlehčovací služba slouží i jako bydlení na zkoušku, kdy si nový klient má možnost službu vyzkoušet, zjistit, na jakých principech funguje, jaká jsou práva a povinnosti, výhody i úskalí. Pracovníci mají příležitost se tímto

dozvědět, jakou míru podpory klient zpočátku bude potřebovat. Důležité, aby klienti nebyli 24 hodin pořád spolu – v rámci jedné služby jsou také např. ve stejném denním stacionáři, aktivizačním centru aj. Proto v DBZ z jednoho domku odchází každý jinam. Při akcích pak spolupracují různé domky mezi sebou.

Vedle práv přináší přechod do komunitního způsobu života také povinnosti. Ve velké instituci je pro klienty předem vše připraveno, nakoupeno, uvařeno, uklizeno, vypráno. Klient má omezenou možnost se rozhodnout co, kdy a kde bude jíst, kdy půjde spát a kde trávit čas. Je zavázán dodržovat pravidla pobytu, harmonogramy, rozpisy. V menší domácnosti má větší možnost projevit svobodnou vůli a zapojit se do spolurozhodování a výběru. Podílí se na chodu domácnosti stejně, jako je tomu v běžném životě – nákupy, vaření, úklid, praní aj.

Dát si pozor na automatizované činnosti, identifikovat ústavní prvky a zabráňovat jejich vzniku, případně je v nových domácnostech odstraňovat.

Zpracováno na základě:

- Zápis a prezentace z 2. kulatého stolu na téma „Prostupnost sociálních služeb aneb kdy a kam je možné odejít z Kociánky, 21. června 2017, Centrum Kociánka
- Zápis a prezentace z 3. kulatého stolu na téma „Jak žít podle svých představ aneb jde to i jinak“, 24. listopadu 2017, Centrum Kociánka
- Zápis ze stáže pracovníků ze dne 15. února 2017

Naděje Otrokovice

Tř. Osvobození 167
765 02 Otrokovice

www.nadeje.cz/otrokovice

ANOTACE

Co je patrné, čeho jsme si všimli, co nás zaujalo

Sociálně terapeutická dílna (STD) je určena lidem s mentálním a kombinovaným postižením pro pomoc při získání, zvládnání a rozvíjení pracovních dovedností a návyků. Poskytuje také podporu směřující k samostatnému životu mezi lidmi a uplatnění v běžném zaměstnání.

Další poskytovanou službou je sociální rehabilitace (SR) poskytovaná terénní nebo ambulantní formou. Obsahuje základní činnosti jako je nácvik dovedností pro zvládnání péče o vlastní osobu, soběstačnosti a dalších činností vedoucích k sociálnímu začlenění. Sociální rehabilitace zprostředkovává kontakt se společenským prostředím, výchovné, vzdělávací a aktivizační činnosti, pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí.

Jedná se o tedy o dvě STD dílny v různých lokalitách (Otrokovice a Uherské Hradiště) a službu sociální rehabilitace s celkovou kapacitou 31 uživatelů. K dispozici má přístupné pracoviště chráněné dílny provozované vlastní O.P.S., což umožňuje vytvářet individualizované přechodové programy na trh práce pro uživatele s dobrými pracovními předpoklady.

POPIS

Jak to funguje, principy, postupy

Tým pracovníků v sociálních službách je značnou měrou zastoupen osobami s VŠ vzděláním. Na sestavování individuálního plánu se výrazně podílejí sociální pracovníci. STD provozuje vlastní kavárnu – pracoviště chráněné dílny, kde si uživatelé upevňují své pracovní návyky.

Všichni pracovníci jsou seznámeni s přáními, potřebami i omezeními uživatelů (např. co má rád, jakou má rodinu, koníčky, kamarády, jakou hudbu poslouchá...). Tyto složky, které vytváří sociální pracovníce, jsou na viditelném místě kdykoliv k nahlédnutí.

PODMÍNKY

Co je k tomu potřeba, podmínky, pomůcky, pracovníci

Dodržování režimu, pravidelnou docházku uživatelů, dodržování „pracovní doby“, přestávek, systém propustek, jako dovolené apod. s cílem přiblížit se realitě. To vše je zakomponováno ve vnitřním řádu služby.

Úzká spolupráce s rodinnými příslušníky, důsledné zjišťování potřeb, na kterých je sestaven individuální plán a míra podpory v oblastech, které je nutno posilovat.

Následuje hledání způsobů dosažení cíle.

PODSTATA

Jaký je základ, co je důležité, na co nezapomenout

Sestavení IP předchází důkladné mapování potřeb uživatele a vyhodnocení potřebné míry podpory a rozvojových míst ve všech oblastech a následně hledání cest ke zlepšení.

Orientace na rozvoj kompetencí a dovedností uživatele bez ohledu na produkci výrobků. Zcela zastavili prodej výrobků, aby utnuli závislost na produkci a soustředili se na rozvoj kompetencí a dovedností uživatelů.

PŘÍNOSY

Co je na tom +, k nápodobě

Propracovaný systém individuálního plánování a jeho vyhodnocování s důrazem na komplexní vstupní „diagnostiku“.

Výborně strukturovaná práce a plánování, propojení se sociální rehabilitací a chráněným trhem práce, služba je začleněna do místní komunity.

POZNÁMKY

Upozornění, na co si dát pozor, doporučení

Ve službách tohoto typu je také potřeba dbát více na individuální spolupráci s rodiči, aby rodiče dostávali podporu, neboť ji potřebují také jako jejich děti.

Zpracováno na základě:

- Zápis a prezentace z 1. kulatého stolu na téma „Možnosti zaměstnávání lidí se zdravotním postižením“, 15. března 2017, Centrum Kociánka
- Zápisy ze stáží pracovníků ze dnů 17. a 23. května 2017

V růžovém sadu

Komenského 4,
664 44 Ořechov u Brna

www.vruzovemsadu.cz

ANOTACE

Co je patrné, čeho jsme si všimli, co nás zaujalo

Dílna na výrobu hraček a dalších dřevěných výrobků. Všechny činnosti, pracovní postupy a pomůcky jsou navrženy tak, aby hračky mohli vyrábět lidé s postižením.

POPIS

Jak to funguje, principy, postupy

Malá dílna s velkým srdcem. Dřevodílna s originálním výrobním programem s převahou ruční práce. Nejraději vyrábí hračky. Většina z pracovníků jsou lidé s mentálním postižením. Ale jak vtipně uvádí, tak i na těch ostatních se vždy něco najde. Nikdo není dokonalý! Nevyprodukují tisíce kusů za rok, ale co vyrobí, vyrobí s láskou a kvalitně.

Provoz dílny je závislý na dotacích. Zisk z prodeje výrobků je zlomkem rozpočtu.

PODMÍNKY

Co je k tomu potřeba, podmínky, pomůcky, pracovníci

Cílovou skupinou jsou lidé s těžkým postižením, zařazení ve 3. stupni závislosti (invaliditě). Kapacita dílny je 11 stálých pracovníků s mentálním postižením, celková kapacita 14 lidí.

Motivace, motivace, motivace!!! Limity motivace jsou převážně stupeň postižení a špatné pracovní návyky, které se nedaří zvrátit.

Obrázek 2 Výrobky z dílny

Realizační tým:

- vedoucí dílny (ředitel),
- ekonomka (zástupce ředitele),
- účetní + práce s veřejností,
- 2 asistenti v dílně,
- 2 pracovníci provozu (s invaliditou 3. a 2. stupně).

Dílna by neexistovala bez dobrého týmu :

- dobré kamarádky moudré ekonomky
- pokorných a tolerančních kolegů

Financování služby:

- Hlavní zdroj financí – IP JMK z dotací ESF a státního rozpočtu ČR
- Další zdroje – ÚP- Brno-venkov, nadace, sponzoři
- Vlastní činnost – 8% až 10% příjmů organizace z prodeje výrobků

Hledají cestu, jak tento poměr změnit a snížit závislost organizace **na veřejných zdrojích**.

PODSTATA

Jaký je základ, co je důležité, na co nezapomenout

Žádný výrobek nelze zkazit. Lidé s mentálním postižením ručně obrábí dřevo. Podstatné při výrobě je postupovat od jednoduchého ke složitějšímu.

Důležitý a podstatný je individuální přístup a metoda přizpůsobená jedinci, ne naopak. Cílem je KVALITA ŽIVOTA.

PŘÍNOSY

Co je na tom +, k nápodobě

Výrobní program – od počátku s lidmi s mentálním postižením. Provoz dílny od r. 1992, první výrobek byl podložka pod horké nádobí. Hračky a některé další výrobky – podíl pracovníků s postižením na designu. Všechny výrobky – snaha o co největší podíl řemeslné práce pracovníků s postižením.

Hlavní pracovní nástroj je rašple – tvarování bez měření a skládání dílů. Dále se používají barevné čalounické hřebíky.

Obrázek 3 Výrobky z dílny

POZNÁMKY

Upozornění, na co si dát pozor, doporučení

Hlavní problém v zaměstnávání lidí s mentálním postižením:

- Propast mezi pracovními sociální terapií (zákon o sociálních službách) a chráněnými pracovními místy (zákon o zaměstnanosti).
- Povinnost vyplácet min. 80% mezd v hotovosti na vymezených chráněných pracovních místech.
- Rovná minimální mzda.
- Nekoncepční financování sociálně terapeutických dílen bez ohledu na:
  - o Typ a organizaci dílen
  - o Druh a míru postižení

Odbýt výrobků – dohodnuté prodejní akce v různých organizacích, jarmarky, např. Hračkobraní (www.hrackobrani.cz), prodej na pracovišti, internetové stránky (www.vruzovemsadu.cz, www.fler.cz).

Zpracováno na základě:

- Zápis a prezentace z 1. kulatého stolu na téma „Možnosti zaměstnávání lidí se zdravotním postižením“, 15. března 2017, Centrum Kociánka
- Doplněno informacemi dostupnými na www.vruzovemsadu.cz

Agapo

Zelný trh 1
602 00 Brno

www.agapo.cz

ANOTACE

Co je patrné, čeho jsme si všimli, co nás zaujalo

Posláním Agapa je podporovat pracovní uplatnění lidí se zdravotním nebo sociálním znevýhodněním v Brně a okolí, a tím přispívat ke zvyšování kvality jejich života.

POPIS

Jak to funguje, principy, postupy

V 6ti nabízených programech zapojeno více než 1000 klientů od založení (12 let od založení). Úspěšnost na otevřeném trhu práce je zhruba 30%.

Pomáháme najít lidem se zdravotním nebo sociálním znevýhodněním zaměstnání na otevřeném trhu práce.

Poskytované programy:

- První pomoc při řešení obtížné situace – základní poradenství;
- Podpora při hledání práce – podporované zaměstnávání;
- Ze školy do práce – tranzitní program;
- Motivačně-vzdělávací kurz – job klub;
- Kurz základního právního povědomí – právo pro celý život;
- Než začnete hledat práci – nácvik sociálních dovedností.

PODMÍNKY

Co je k tomu potřeba, podmínky, pomůcky, pracovníci

Agapo má 6 kmenových zaměstnanců.

Služby poskytuje kvalifikovaný tým motivovaných a spokojených pracovníků v souladu s individuálními potřebami klientů.

Klienty Agapa tvoří lidé se zdravotním znevýhodněním:

- lidé s fyzickým postižením;
- lidé se smyslovým postižením;
- lidé s duševním postižením;
- lidé s mentálním postižením.

Dále lidé se sociálním znevýhodněním:

- lidé dlouhodobě bez zaměstnání;
- lidé starší 50 let;
- lidé s nízkou kvalifikací;
- lidé bez domova;
- apod.

PODSTATA

Jaký je základ, co je důležité, na co nezapomenout

Základem je vzájemně výhodná spolupráce na široké platformě vztahů.

Agapo spolupracuje např.:

- Masarykova univerzita v Brně,
- MŠS, ZŠS a PŠ, Brno, Ibsenova 1,
- OU a PŠ, Brno, Lomená 44
- ČUPZ,
- ANNO JMK,
- V růžovém sadu,
- CELSUZ,
- Liga vozíčkářů,
- ParaCENTRUM Fenix
- atd.

PŘÍNOSY

Co je na tom +, k nápodobě

Posílení osobní kompetence, schopností a dovedností uživatelů, aby mohli využívat běžné společenské zdroje.

Dosažení toho, aby si uživatelé služeb našli a udrželi vhodné pracovní uplatnění, které jim napomůže žít běžným společenským životem. Zajištění informovanosti odborné a široké veřejnosti o problematice osob se zdravotním a sociálním znevýhodněním, a tím pomoci k odstranění bariér v jejich sociální integraci.

POZNÁMKY

Upozornění, na co si dát pozor, doporučení

Doporučení: Rozvíjení spolupráce se sociálními službami a jinými návaznými službami v regionu a na území ČR.

Zpracováno na základě:

- Zápis a prezentace z 1. kulatého stolu na téma „Možnosti zaměstnávání lidí se zdravotním postižením“, 15. března 2017, Centrum Kociánka
- Doplněno informacemi dostupnými na www.agapo.cz

Domov pro osoby se zdravotním postižením Benjamín

Modrá 1705,

Petřvald 735 41

www.benjaminpetrvald.cz

ANOTACE

Co je patrné, čeho jsme si všimli, co nás zaujalo

Organizace Benjamín pomáhá lidem s mentálním a kombinovaným postižením žít zajímavý a rozmanitý život. S respektem a individuálním přístupem ke každému z nich usiluje o jejich začleňování do společnosti, rozvíjení jejich schopností a dovedností, provádí v rizikových situacích, zvyšuje jejich soběstačnosti a vytváří bezpečné domácí prostředí.

Obrázek 4 Prostě žijeme jako jiné děti

POPIS

Jak to funguje, principy, postupy

Poskytuje celoroční pobytové služby v Domovech pro osoby se zdravotním postižením v Petřvaldu (pro dospělé), Karvině (pro dospělé) a v Havířově (pro děti) a Domově se zvláštním režimem v Petřvaldu (pro dospělé) lidem s mentálním postižením, kteří se ocitli v nepříznivé sociální situaci, v důsledku které nemohou žít ve svém domácím prostředí, či se svou rodinou, a kteří potřebují celoroční pobytovou službu.

Zásady, s nimiž poskytují službu:

- Důraz na přiblížování běžnému životu
- Důraz na podporu osobních vztahů
- Individuální přístup
- Respekt a partnerský přístup
- Individuálně nastavený způsob komunikace
- Důraz na domácí prostředí
- Odbornost

PODMÍNKY

Co je k tomu potřeba, podmínky, pomůcky, pracovníci

Služby jsou poskytovány lidem se středně těžkým, těžkým a hlubokým mentálním a kombinovaným postižením do 64 let. Ubytování je v jednolůžkových a dvou-
lůžkových pokojích v domácnostech pro 6 osob (vždy 4 jednolůžkové a jeden
dvoulůžkový pokoj).

Podpora je poskytována při:

- stravování dle individuálních potřeb (zajištění stravy, chystání jídla, stolování, nákupy apod.)
- zvládání péče o vlastní osobu (podpora při hygieně, oblékání, pohybu, smysluplném trávení volného času, navazování a udržování vztahů, využívání běžně dostupných veřejných služeb, komunikaci s okolím, péči o své věci apod.)
- vytváření podmínek pro zvyšování soběstačnosti, učení se novým dovednostem, získávání běžných životních zkušeností
- vybavení odpovídající potřebám lidí s postižením (bezbariérovost, pomůcky, automobil s plošinou apod.)
- vyřizování osobních záležitostí a uplatňování vlastních práv.

Obrázek 5 Děláme domácí práce; Domácnost Klubíčko

PODSTATA

Jaký je základ, co je důležité, na co nezapomenout

Respektování potřeb každého uživatele, individuální přístup a snaha o začlenění do společnosti.

Důraz na přibližování běžnému životu

Aby mohli lidé s postižením prožívat běžné životní situace (např. příprava jídla, praní prádla, úklid, cestování, nákupy, zábava, koníčky, pracovní uplatnění ad.) dle své vůle, svých možností a schopností.

Důraz na podporu osobních vztahů

Nenahrazují vlastní rodinu, ale naopak podporují lidi s postižením a jejich blízké (rodiny, přátelé, partnery ad.) v udržování vzájemných vazeb či jejich navazování, osoby uživatelům blízké zapojují do řešení jejich běžných záležitostí i do dění v domově

Individuální přístup

Přístupují k lidem s postižením s ohledem na jejich schopnosti, možnosti, potřeby a zejména s ohledem na jejich přání, představy, požadavky a osobní cíle.

Respekt a partnerský přístup

Respektují práva a lidskou důstojnost lidí s postižením a zároveň je podporují v uvědomování si vlastní zodpovědnosti, a to i ve vztahu k druhým; naslouchají jejich názorům, berou je vážně a pracují s nimi (např. prostřednictvím pravidel pro podávání stížností).

Individuálně nastavený způsob komunikace

S lidmi s postižením komunikují způsobem, kterým rozumí, využívají alternativní formy komunikace dle jejich potřeb, možností a schopností (obrázky, předměty, fotografie, makaton aj.).

Důraz na domácí prostředí

Bydlení se podobá běžnému bydlení, dle přání a vůle klientů. Je kladen důraz na soukromí a jeho ochranu; vybavení domácností odpovídá běžnému vybavení (kuchyň se spotřebiči, pračka, televize ad.)

Odbornost

Průběžně si pracovníci zvyšují své vzdělání v problematice mentálního postižení a souvisejících potřebách, a ve všech dalších tématech spojených s kvalitou sociální služby a mezilidských vztahů.

PŘÍNOSY

Co je na tom +, k nápodobě

Zpracování dokumentace, individuální denní plány, systém odměn, práce s piktoqramy.

Lidé s postižením se začleňují do běžného života v komunitě, seberealizují se v osobním i pracovním životě a aktivně se zapojují do péče o vlastní osobu i domácnost, a to i lidé s těžkým kombinovaným postižením.

Lidé s postižením, kteří žijí v Benjamínu, nejsou sociálně izolováni (jsou pozitivně přijímáni okolím, nejsou omezováni ve svých aktivitách apod.)

POZNÁMKY

Upozornění, na co si dát pozor, doporučení

Je důležité oceňovat schopnosti lidí s postižením a nevyhledávat jejich omezení. Organizace si stanovuje krátkodobější cíle, které jsou průběžně rozpracovány.

Zpracováno na základě:

- Zápis ze stáže pracovníků ze dne 13. března 2018
- Doplněno informacemi dostupnými na www.benjaminpetrvald.cz

Domov Kalémie Křižanov, chráněné bydlení

Osová Bitýška 293

594 53

www.domovkamelie.cz

ANOTACE

Co je patrné, čeho jsme si všimli, co nás zaujalo

Jedná se o pobytovou sociální službu chráněné bydlení poskytovanou v přízemním bezbariérovém domku situovaném v běžné zástavbě. Novostavba domu, kde se služba chráněného bydlení poskytuje, je projektována „na míru“ potřebám klientů, kteří tam bydlí.

Další služby, které zařízení poskytuje, jsou Domov pro osoby se zdravotním postižením a Domov se zvláštním režimem.

POPIS

Jak to funguje, principy, postupy

Posláním chráněného bydlení je poskytování nezbytné podpory lidem s lehkým a středním mentálním postižením v přirozeném prostředí malých domácností. Kapacita sociální služby je 44 klientů. Služba v jednotlivých koedukovaných domácnostech (domcích) je poskytována 6 uživatelům (3 muži, 3 ženy). Služba přijímá nové uživatele ve věku 18-64 roků.

PODMÍNKY

Co je k tomu potřeba, podmínky, pomůcky, pracovníci

Službu zajišťuje tým pracovníků, který poskytuje pomoc a podporu obyvatelům zařízení při běžných úkonech, včetně zdravotní, aktivizační a rehabilitační služby. Péče je zajištěna přes den jedním PSS a polovičním úvazkem rehabilitačního pracovníka + částečně vedoucím pracovníkem zařízení. Zařízení nabízí také širokou škálu terapií a aktivizací, které jsou přizpůsobovány individuálním potřebám jednotlivých klientů.

Nejdůležitějším úkolem je příprava klientů pro život v běžné společnosti.

PODSTATA

Jaký je základ, co je důležité, na co nezapomenout

Služba je v maximální možné míře přizpůsobována potřebám uživatelů, nikoliv naopak. S náležitou podporou mohou lidé s postižením žít v běžných domácnostech, převzít odpovědnost za svůj život a zvládat péči o sebe a domácnost tak, jak to dělají ti, kdo v ústavech nežijí. Mohou chodit do zaměstnání, pěstovat své záliby nebo se stýkat s přáteli z okolí.

PŘÍNOSY

Co je na tom +, k nápodobě

Základní vizí je takový život člověka s postižením, kdy bydlí v běžné domácnosti (bytě, rodinném domě), využívá veřejné služby, chodí do zaměstnání nebo využívá obdobné služby denních programů či ambulantních služeb, stává se součástí místní komunity.

Člověk s postižením žije obdobným způsobem života jako lidé bez zdravotního postižení.

POZNÁMKY

Upozornění, na co si dát pozor, doporučení

Pracovat s ústavními prvky a zvyklostmi tak, aby se v nových domácnostech „nezabydly“. Pomůže průběžné reflektování, supervize, pohled zvenčí – spolupráce s externími pracovníky, kteří nejsou zatíženi provozem.

Zpracováno na základě:

- Zápisy ze stáží pracovníků ze dnů 10. a 17. října 2017
- Doplněno informacemi dostupnými na www.domovkamelie.cz

Chráněné bydlení Naplno

Větrná 179

37701 Jindřichův Hradec

<http://naplno.8u.cz/>

ANOTACE

Co je patrné, čeho jsme si všimli, co nás zaujalo

V průběhu kulatého stolu zazněly výhody i nevýhody očima klientů i poskytovatele. Byla představena současná situace, ve které se zařízení nachází. Mluvilo se o výhodách komunitního způsobu života a bylo také upozorněno na jeho nedostatky. Zařízení má podložené zkušenosti s velkou institucí v malé vesnici bez návazných služeb se spoustou specializovaných profesí – od údržbáře po uklízečku.

Obrázek 6 Chráněné bydlení Naplno

POPIS

Jak to funguje, principy, postupy

Od 1. 1. 2016 se Domov Pístina poskytující službu DOZP přeměnil na sociální službu CHB Naplno. Služba má kapacitu 60 osob a je poskytována v 10ti autonomních domácnostech ve 4 městech Jihočeského kraje (Jindřichův Hradec, Třeboň, Lišov a Lomnice nad Lužnicí).

Již po 2 letech fungování je zřejmé, že klienti přechod do komunitní služby za podpory pracovníků zvládli, postupně se jim daří seznámit se s okolím, žijí jako obyvatelé obce, některým se podařilo najít práci, navazují sousedské vztahy.

Nová zkušenost pro veřejnost – člověk s mentálním postižením je můj soused.

PODMÍNKY

Co je k tomu potřeba, podmínky, pomůcky, pracovníci

Při individuálním plánování jsou informace a podněty čerpány především od klientů, průběžně je vyhodnocováno naplňování cílů, komunikuje se s opatrovníky, příbuznými i veřejností.

Pro pracovníky je důležité získat nadhled a pracovat týmově, sdílet informace a významně posílit efektivitu komunikace.

Zásadní je změna řízení služby tzv. „na dálku“, kdy domácnosti jsou v různých lokalitách. Důležitá je logistika sestavení směn a je nutný nárůst počtu zaměstnanců oproti velké instituci. Management má 6,5 úvazku na 60 klientů.

Pro zaměstnance přinesl přechod do komunitní služby řadu změn. Již nejsou zaměstnané kuchařky, údržbáři, pradelny aj. Tito zaměstnanci se přesunuli do přímé péče, zajišťují chod domácnosti a podporují klienty v potřebných oblastech dle míry podpory.

PODSTATA

Jaký je základ, co je důležité, na co nezapomenout

Základem je zvyšování kvality života klientů služby, změna přístupu profesionálů a postoje veřejnosti.

Víme, jakým způsobem žije většina lidí v naší společnosti, a jsme přesvědčeni, že možnosti musí být pro všechny stejné.

Důraz je kladen zejména na efektivní komunikaci směrem ke klientům, jejich rodinám i veřejnosti. Změnil se i způsob a forma interní komunikace mezi zaměstnanci. Velmi důležitá je příprava klientů na přechod do nového typu služby. Vše se předem natrénovat nedá, po přestěhování se situace průběžně reflektuje a postupně řeší. Důraz je kladen na posílení kompetencí asistentů v přímé péči a současně na rozvoj dovedností a kompetencí klientů s cílem zvýšení samostatnosti.

PŘÍNOSY

Co je na tom +, k nápodobě

Dnes má až polovina klientů pracovní smlouvu a další pak příležitostně DPP při sezónních pracích, jako je dojení koz, práce v sadech aj. V původním ústavním zařízení někteří klienti pracovali na DPP, ale v podstatě velká instituce zajišťovala hlavní náplň činností celý den.

Obrázek 7 Chráněné bydlení Naplno - pracovní uplatnění

Osvědčila se vizualizace, např. pokud klient nezvládá trivium, tak má k dispozici obrázkový nákupní seznam a ohledně financí se radí s pracovníkem. Tvoří se „ná-
kupní koše“ s přibližnými částkami, aby se výhledově mohli lépe orientovat v tom, kolik peněz je na co potřeba.

POZNÁMKY

Upozornění, na co si dát pozor, doporučení

Při poskytování sociálních služeb dospělým lidem s postižením směřujeme od izolace ke svobodě, od kolektivního k individuálnímu, od opečovávání k podpoře samostatnosti, od manipulace k seberealizaci.

Důležité je naučit klienty plánovat (den, týden, měsíc), finančně hospodařit a nakládat s penězi i s časem.

Zpracováno na základě:

- Zápis a prezentace z 3. kulatého stolu na téma „Jak žít podle svých představ aneb jde to i jinak“, 24. listopadu 2017, Centrum Kociánka

Domov pro osoby se zdravotním postižením Vyšší Hrádek

Vyšší Hrádek, p.s.s.

V Bažantnici 2440

250 01 Brandýs nad Labem – Stará Boleslav

<http://vyssihradek.cz/>

ANOTACE

Co je patrné, čeho jsme si všimli, co nás zaujalo

Vyšší Hrádek, p.s.s. je příspěvková organizace Středočeského kraje, která poskytuje pobytové sociální služby v běžných, zřizovatelem zakoupených či pronajatých domácnostech (CHB a DOZP) a dále ambulantní sociální službu denní stacionář.

Proces transformace sociálních služeb byl zahájen v roce 2006. Od roku 2007 se klienti postupně stěhovali z původní velké instituce do běžných domácností v Brandýse nad Labem a okolí. V roce 2014 se ústavní budova opustila.

POPIS

Jak to funguje, principy, postupy

V roce 2014 byla uzavřena původní velká instituce a služby jsou poskytovány 90 klientům komunitním způsobem ve 14 domácnostech a denním stacionáři.

Sdílí své zkušenosti a ukazují, že jejich cesta je možná. Mění zaběhnuté stereotypy nejen v poskytování sociálních služeb, ale i v pohledu veřejnosti na lidi s postižením.

Ptát se, naslouchat, motivovat, měnit a zkvalitňovat.

PODMÍNKY

Co je k tomu potřeba, podmínky, pomůcky, pracovníci

Vědí, jakým způsobem žije většina lidí v naší společnosti, a jsou přesvědčeni, že možnosti musí být pro všechny stejné.

Individuální podpora je zajištěna týmem kvalifikovaných asistentů 24 hodin denně, 7 dní v týdnu. Do bytů za obyvateli – uživateli služeb – dochází asistent na ta-

kovou dobu, po kterou potřebují jeho pomoc. V některých bytech je asistent přítomen jen několik hodin denně, v jiných jsou asistenti 24 hodin denně.

Asistenti lidem pomáhají se zvládnutím běžného života: se staráním se o domácnost a sebe sama, s hospodařením s penězi, s jednáním na úřadech, se zvládnutím soužití v domácnosti, s hledáním práce atp. Snahou pracovníků služby je podporovat člověka, který službu využívá, v rozvíjení vlastních schopností a dovedností a pomáhat mu jen v takových situacích a při takových činnostech, které bez pomoci zvládnout nedokáže. Umožňují člověku objevovat možnosti a formy co nejnezávislejšího života. Každému člověku se snaží poskytovat takovou podporu, kterou právě on potřebuje.

PODSTATA

Jaký je základ, co je důležité, na co nezapomenout

Důraz je kladen na kompetence a zodpovědnost všech za vlastní život. U lidí s nižší a střední mírou podpory je snaha o podporu a vedení s postupným snižováním potřebné pomoci v návaznosti na získané nové dovednosti a rozvoj kompetencí klienta. Např. klientka půl roku trénuje s pracovníkem samostatnost s nakupováním – plán co je třeba koupit, sestavit seznam, vybrat si obchod, připravit tašky (aby to unesla sama bez pomoci), spočítat cenu za nákup a uvědomit si, že pokud nemá dostatek peněz, nemůže i některé věci koupit.

PŘÍNOSY

Co je na tom +, k nápodobě

Službu poskytují tak, aby lidé v ní mohli žít pokud možno co nejvíce dle svých představ, přání a rozhodnutí i podle toho, co je společností považováno za normální a běžné – pracovat, navazovat vztahy, mít své přátele, aktivně prožívat volný čas atd.

Motto: „Cestu buď najdu, nebo udělám.“

POZNÁMKY

Upozornění, na co si dát pozor, doporučení

Cíleně se snaží vytvořit podmínky lidem, kterým služby poskytují, aby mohli být součástí místní komunity. Součástí komunit v místě, kde poskytujeme služby, se snažíme být i jako organizace.

Spolupráce s městem - poskytovatel má od města pronajatý objekt k poskytování pobytové služby z 1,-Kč/rok. Podmínka města – v objektu zůstane oddělené hygienické zázemí pro pracovníky firmy AVE (sběrný dvůr je na sousedním pozemku). Navázání dobrých vztahů mezi pracovníky AVE a obyvateli objektu + pracovní uplatnění uživatelů služby.

Stát se součástí komunity vyžaduje přirozeně v ní žít.

Zpracováno na základě:

- Zápis a prezentace z 3. kulatého stolu na téma „Jak žít podle svých představ aneb jde to i jinak“, 24. listopadu 2017, Centrum Kociánka
- Doplněno informacemi dostupnými na <http://vyssihradek.cz/>

Zámek Břežany

Břežany 1

671 65 Břežany

www.zamekbrezany.cz

ANOTACE

Co je patrné, čeho jsme si všimli, co nás zaujalo

Zámek Břežany je příspěvkovou organizací Jihomoravského kraje, která prochází částečnou transformací. Majitelem objektu zámku je Česká provincie kongregace sester sv. Hedviky, Jihomoravský kraj si objekt pronajímá za účelem poskytování sociálních služeb. Jedná se o velkokapacitní zařízení určené pro osoby s mentálním a kombinovaným postižením.

POPIS

Jak to funguje, principy, postupy

V prostorách zámku jsou souběžně poskytovány i další služby:

- Denní stacionář – 7 klientů od 20 do 30 let
- Chráněné bydlení – 11 klientů od 30 let do 65 let
- Domovy pro osoby se zdravotním postižením – 147 klientů, průměrný věk 49,8 let

Služba DOZP je sice opticky rozdělena do 14ti samostatných domácností a pracuje se na zvýšení individuálního přístupu ke klientům, nicméně pro řadu z nich nelze naplnit všechna kritéria sociální služby jako je např. právo na soukromí, začleňování do běžné společnosti (obce), normalita života vzhledem k podmínkám vrstevníků aj.

Obrazek 8 Klienti DOZP - práce a domácnost

PODMÍNKY

Co je k tomu potřeba, podmínky, pomůcky, pracovníci

Na řešení současné přílišné institucionalizace poskytované sociální péče je zaměřen projekt „Otevřený zámek“, který umožní přechod do služby komunitního typu 24 klientům. Projekt počítá s výstavbou 4 rodinných domů v běžné zástavbě. 24 dospělých klientů se přestěhuje do 4 skupinových domácností po 6ti lidech.

PODSTATA

Jaký je základ, co je důležité, na co nezapomenout

Postižení vytvářejí okolní podmínky. Chceme, aby lidé s postižením měli stejné podmínky, jako mají jejich vrstevníci v běžné společnosti.

Nejpodstatnější je změna v hlavě. Přesvědčení, že nejsou lidé A a B.

Normalita života – přirozený rytmus dne, rozhodování o svém životě...
Režim velkokapacitního zařízení tyto snahy brzdí nebo znemožňuje

Projekt „Otevřený zámek“ – nové služby:

- DOZP v Hrušovanech nad Jevišovkou - 2 domácnosti po 6ti klientech se střední mírou podpory.
- DOZP v Hostěradicích - 2 domácnosti po 6ti klientech s nejhlubším postižením
- CHB - byty nebo domácnosti pro klienty s nižší mírou podpory
- DZR/DOZP pro 6 klientů s poruchou chování/osobnosti

Obrázek 9 Architektonické studie nových služeb

PŘÍNOSY

Co je na tom +, k nápodobě

V chráněném bydlení v Šanově nyní žije 10 spokojených klientů (2 domácnosti po 5ti lidech), kteří se starají o svoji domácnost, pracují, zapojují se do života v obci a rozhodují o svém životě. Dříve byli klienti plně závislí na službě, na stěhování se těšili, ale přecházeli s obavami. Nyní jsou plně adaptovaní na život v malé domácnosti, pracují a míra podpory se snížila. Záměrem je umožnit tento způsob života dalším obyvatelům zámku.

POZNÁMKY

Upozornění, na co si dát pozor, doporučení

Koho je potřebné získat ke spolupráci:

- zřizovatele
- vedení organizace
- klienty a opatrovníky
- zaměstnance a bývalé zaměstnance
- majitele objektu
- obce s vhodnými pozemky
- veřejnost

Podpůrné aktivity, co je potřeba:

- vzdělávání, stáže
- metodiky práce s klienty
- analýza potřeb dle metodiky MPSV
- práce Transformačního týmu
- Transformační plán
- finance – u nás IROP

Zpracováno na základě:

- Zápis a prezentace z 3. kulatého stolu na téma „Jak žít podle svých představ aneb jde to i jinak“, 24. listopadu 2017, Centrum Kociánka
- Doplněno informacemi dostupnými na www.zamekbrezany.cz

Ruka pro život

Božetěchova 11/15

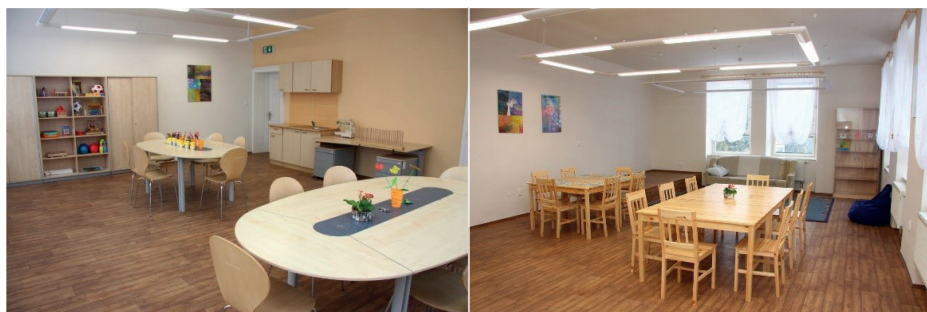
612 00 Brno - Královo Pole

www.rukaprozivot.cz

ANOTACE

Co je patrné, čeho jsme si všimli, co nás zaujalo

Péče o lidi s PAS vyžaduje trpělivost a ochotu být připraven zvládat problémové chování, které se objevuje individuálně tj. jednou či dvakrát za týden, jednou či dvakrát za měsíc a někdy častěji.

Obrázek 8 Prostory denního stacionáře

POPIS

Jak to funguje, principy, postupy

V Brně nabízí služby Denní stacionář Božetěchova a Domov Božetěchova.

V jeden den může do Denního stacionáře chodit až 16 uživatelů, v současné době je až 2/3 uživatelů s PAS. V rámci stacionáře jsou pro každého uživatele stanoveny cíle, které pak společně naplňují. Každý má individuálně stanoven rozsah služeb dle svých potřeb. Někdo dochází 2x týdně, někdo každý den, někdo pouze dopoledne...vždy záleží na tom, jaké konkrétní činnosti a s jakou mírou podpory v rámci stacionáře vykonává a jak zvládá aktivity mimo stacionář (výlety, muzea, solná jeskyně, bazén atd.).

Pracovníci se k uživatelům chovají podle těchto zásad:

- Pracovníci berou každého uživatele takového, jaký je.
- Pracovníci se co nejvíce řídí tím, co si uživatelé přejí a nepřejí.
- Pracovníky nejvíc zajímá, v čem jsou uživatelé dobří a v tom je také podporují.
- Pracovníci využívají všechny možnosti, jak uživatele podpořit.
- Pracovníci zapojují uživatele do vymýšlení programu a do péče o Denní stacionář.
- Pracovníci podporují nezávislost uživatelů.
- Pracovníci pořád přemýšlejí, co nového by mohli s uživateli dělat.
- Pracovníci přizpůsobují službu podle toho, co uživatelé potřebují.

PODMÍNKY

Co je k tomu potřeba, podmínky, pomůcky, pracovníci

Denní stacionář je v prvním a druhém patře, má tři dílny, velkou místnost – jídelna a kuchyňka, herna, bezbariérové toalety a koupelnu, šatny a kancelář. Provozní doba DS je od pondělí do pátku 7-14 hod. Je v provozu v době letních prázdnin. V jedné dílně je obvykle na 6 uživatelů počet 2-3 pracovníci, ale ideální počet je jeden na jednoho či jeden na dva. Pokud vezmeme v úvahu vzdělávací aktivity, nemoc, dovolené a přirozenou fluktuaci, tak je plánování služeb náročné, aby byl zajištěn chod služeb.

Nižší počet pracovníků může způsobovat zvýšený výskyt problémového chování u uživatelů, kteří vyžadují vyšší míru podpory.

Domov - aktuálně jsou zde dva dvoulůžkové pokoje a dva jednolůžkové. Žijí zde 3 ženy a 3 muži ve věku 18+, včetně osob s autismem. Uživatelé nesmí v Domově chybět více než 60 dní za rok. Obyvatelé sdílí kuchyň spojenou s obývacím prostorem a jídelnou. V pracovní dny může oběd dovést firma nebo si uživatelé vaří.

Obrázek 9 Prostory domova

PODSTATA

Jaký je základ, co je důležité, na co nezapomenout

V rámci komunikace s uživateli je využívána vizualizace, struktura a komunikace na míru. Vždy se vychází z individuálních potřeb a schopností jednotlivých uživatelů, kteří často nepřichází z prostředí, kde jim byla nastavena podpora komunikace atp., tj. pracovníci vytváří zcela od „0“ komunikační strategie, procesní schémata, denní režim atd. Využívá se i volně dostupná podpora na <http://www.arasaac.org/>

PŘÍNOSY

Co je na tom +, k nápodobě

Na webu organizace jsou informace ve formátu snadné čtení.

Každé chování má svoji příčinu a to platí i u lidí s PAS, jen ji někdy nevidíme hned.

POZNÁMKY

Upozornění, na co si dát pozor, doporučení

Vybudovat alespoň jednu kompenzační místnost, kde mohou trávit čas lidé (zejména s PAS), kteří nutně potřebují opustit společné prostory, uklidnit se, „upustit páru“, kde mohou opět získat rovnováhu a také místnost pro individuální nácviky či terapie.

Důležité je vždy stavět službu na individuálních potřebách uživatelů, přizpůsobit službu jim, nepracovat virtuálně, ale vždy s konkrétními lidmi. U uživatelů s PAS se musí počítat s tím, že náročné chování čas od času přijde a být na to připraveni. To vyžaduje dobře znát své uživatele a dobře zvládat komunikaci s nimi i jejich rodinami.

U obou typů služeb je v poslední době větší fluktuace a převažují pozice přímé péče. Je obtížné udržet stabilní tým pracovníků.

Zpracováno na základě:

- Zápis a prezentace ze 4. kulatého stolu na téma " Přizpůsobení služeb Centra Kociánka osobám s PAS", 19. ledna 2018, Centrum Kociánka
- Doplněno informacemi dostupnými na www.rukaprozivot.cz

Středisko Lahovice - chráněné bydlení

Na Staré 148

159 00 Praha 5 – Lahovice

www.dcpaprsek.org/stredisko-lahovice/

ANOTACE

Co je patrné, čeho jsme si všimli, co nás zaujalo

DC Paprsek je úžasné zařízení přímo šité na míru pro lidi s PAS.

POPIS

Jak to funguje, principy, postupy

Domeček v Lahovicích zcela zapadá do klidné okrajové čtvrti. Pracovníci mají k dispozici své auto, takže si program mohou tvořit dle charakteru uživatelů zcela svobodně. Místní obyvatelé přijali uživatele „za své“, účastní se otevřených akcí, zajímají se o uživatele.

Práce s lidmi s PAS je vysoce individuální, každý má jiné chování a reakce na dané podněty.

PODMÍNKY

Co je k tomu potřeba, podmínky, pomůcky, pracovníci

Klidné prostředí s dobrou dostupností do centra, krásná zahrada, místnost pro dílny, tělocvična, samostatné pokoje, milý personál.

PODSTATA

Jaký je základ, co je důležité, na co nezapomenout

- Velmi důležitá je spolupráce s rodinou.
- Lokalita a domácí prostředí.
- K uživatelům s PAS přistupovat individuálně, za určité projevy nemohou, je třeba se vždy zamyslet a odůvodnit, proč se tak chová. Každý své emoce vyjadřuje zcela jinak.
- Jednotný přístup k uživatelům, vlídnost a dodržování pravidel.
- Mezioborová spolupráce.

PŘÍNOSY

Co je na tom +, k nápodobě

Klidné prostředí, profesionální přístup pracovníků, práce uživatelů v dílnách vedená k samostatnosti, způsob komunikace a jednání s lidmi s PAS.

„Viděla jsem, že se dá pracovat i s uživateli s těžkým autismem, je to velice náročná práce, ale přináší ovoce. Všude působila úžasná domácí atmosféra. Spokojení uživatelé a nesmírná chuť pracovníků, kteří pracují nad rámec svých povinností.“

Dobrá praxe je založena na kvalitní spolupráci s celým týmem a samozřejmě dobrá spolupráce s rodinou.

POZNÁMKY

Upozornění, na co si dát pozor, doporučení

Když se chce, dá se velice dobře pracovat s uživateli s PAS. Uživatelům s těžkým PAS by bylo lépe v samostatném bydlení.

Vytvořit **bezpečné pozitivně laděné prostředí**, vlná spolupracující atmosféra a nasazení pracovníků.

Vše je možné uvést do života – pokud je chuť, víra a pracovní nasazení.

Zpracováno na základě:

Zápis ze stáže pracovníků ze dne 22. března 2017

Asociación autismo Burgos – Španělsko

Asociación de Padres de Personas con Autismo de Burgos
Calle Valdenúñez, 8 - 09001 Burgos

www.autismoburgos.es

ANOTACE

Co je patrné, čeho jsme si všimli, co nás zaujalo

Asociaci založilo několik aktivních rodin, kterým se podařilo získat finanční prostředky a založit školu nejen pro svoje děti s PAS. Cílem je umožnit lidem s PAS kvalitní život. Důležitou součástí je předvídatelnost situace do budoucna, jak budou žít za pár let.

Asociace poskytuje různé formy pobytů v souladu s potřebami nejen klientů, ale také jejich rodin.

POPIS

Jak to funguje, principy, postupy

Asociace pořádá školení nejen pro své zaměstnance („Pečovat o pečovatele“), ale také pro lékaře, zdravotnický personál a širokou veřejnost, díky kterému šíří osvětu problematiky lidí s PAS. Profesionalita zaměstnanců na všech pozicích a celého týmu. Spolupráce s různými institucemi na úrovni regionu, za jeho hranicemi i bohatá mezinárodní spolupráce.

PODMÍNKY

Co je k tomu potřeba, podmínky, pomůcky, pracovníci

Péče o dospělé lidi s PAS probíhá v denních centrech, kde se poskytuje intenzivní péče.

PODSTATA

Jaký je základ, co je důležité, na co nezapomenout

Zejména jde o zlepšení kvality života lidí s PAS. Cílem je dosáhnout co nejvyšší míry autonomie a nezávislosti uživatelů v rámci každodenních návyků a života v domácnosti.

Sestavit každému uživateli jeho osobní životní projekt a k jeho naplnění mu nabídnout veškeré nezbytné služby, programy a pomoc.

PŘÍNOSY

Co je na tom +, k nápodobě

- Asociace přijímá zaměstnance z řad dobrovolníků či účastníků stáží. Tipy na dobrovolníky dávají rodiny z okruhu svých známých. Stážisté pracují v programu na 3 měsíce, poté jim je přidělena akreditace.
- Každá služba má svůj program vzdělávání rodin, schůzka s rodinami je povinná min. 1x ročně.
- Proškolování lékařů a zdravotního personálu v nemocnici v práci s lidmi s PAS.
- Role státu v péči o lidi s PAS.

POZNÁMKY

Upozornění, na co si dát pozor, doporučení

Koordinace služeb – pravidelné setkávání vedoucích služeb, učitelů a pracovníků. Vytváření takových pracovních podmínek, aby byly vyhovující pro osoby se specifickými potřebami.

Zpracováno na základě:

- Zápis a prezentace ze spojeného kulatého stolu (5. a 6.) na téma „Zavádění služeb pro osoby s PAS“, 11. dubna 2018, Národní centrum ošetřovatelství a nelékařských zdravotnických oborů, Vinařská 893/6, Brno
- Záписy ze stáží pracovníků:
  1. 22. 5. 2017 – 26. 5. 2017
  2. 23. 10. 2017 – 27. 10. 2017
  3. 18. 06. 2018 – 22. 06. 2018

Chráněné bydlení EL Cerezo a El Olivo

Asociación de Padres de Personas con Autismo de Burgos
Calle Valdenúñez, 8 - 09001 Burgos

www.autismoburgos.es

ANOTACE

Co je patrné, čeho jsme si všimli, co nás zaujalo

Nepostradatelná služba jak pro jedince s PAS, tak pro jejich rodiny. Lidem s PAS z okolních obcí a měst usnadňuje přístup ke službám asociace. Představuje ulehčení pro rodinu, která má své dítě v nepřetržité péči a stává se tak nenahraditelnou pomocí v okamžiku, kdy se rodina o dítě nemůže postarat. Užitečný nástroj, který nabízí řešení v otázce budoucnosti člověka s PAS.

Obrázek 10 Chráněné bydlení

POPIS

Jak to funguje, principy, postupy

Bydlení je začleněno do okolního společenství. Prostory jsou navrženy na základě typizované a sjednocující koncepce, která zohledňuje charakteristiky vlastní osobám s PAS. Prostory současně respektují osobní potřeby a záliby každého člověka. Služba je poskytována ve dvou spojených dvojdomcích. Max. počet klientů na domek je 6, muži i ženy. **Klienti jsou ubytováni dle stejných zájmů a charakteristik.** V přízemí kuchyň s jídelnou a obývacím pokojem, v horních patrech mají klienti převážně jednolůžkové pokoje a koupelny. Klienti nevyužívají bydlení každý den, střídají se, někdo bydlí celý týden, někdo 3 dny v týdnu nebo 1x za měsíc. Jeden den v týdnu musí být každý klient doma.

Komunikace probíhá s pomocí piktogramů. Je nutné strukturovat nejen denní režim, ale i volný čas. Na organizaci volného času se kromě pracovníků podílí také specializovaná pracovníce na volný čas.

Volný čas: vybavení a úklid pokoje, pomoc v domácnosti – skládání a sušení prádla, stolování, úklid společných prostor aj. Využívají tělocvičnu, dvorek, záhon, klubovnu, venkovní posezení, kola – tandemy. Jeden den v týdnu společně připravují večeři, po zbytek týdne jim jídlo dováží z denního centra.

PODMÍNKY

Co je k tomu potřeba, podmínky, pomůcky, pracovníci

Výše finanční podpory státu závisí dle postižení osoby a sociální situace její rodiny. Nejvyšší podpora 272 dnů v roce, kdy je cílem, aby se částečně starala i rodina. Další stupeň podpory je 3 dny v týdnu, ostatním klientům platí pobyt rodina. Personál je přítomen 24 hodin. Noční službu zajišťuje 1 osoba, která tam bydlí a neplatí nájem. Jeden pracovník pečuje o 3 klienty. Je zaměstnaná i uklízečka. Spolupracují s dobrovolníky (VŠ studenti).

V chráněném bydlení se zaměřují převážně na:

- Dovednosti směřující k osobní autonomii
- Čistota a osobní hygiena
- Oblékání a péče o oblečení
- Používání toalety
- Stravování
- Dovednosti pro chod domácnosti
- Dovednosti vedoucí k začleňování do společnosti
- Volný čas (doma, ve společenství, hry, sportovní aktivity)

[illegible]

Obrázek 11 Intervenční plán individuálního rozvoje

PODSTATA

Jaký je základ, co je důležité, na co nezapomenout

- Spolupráce s rodinami.
- Propracovaný systém vzdělávání zaměstnanců.
- Spolupráce mezi zaměstnanci – snahou je, aby neměli pevně stanovené úkoly, ale aby pracovali samostatně na všech úkolech.

Náplň dne i jednotlivé kroky činností jsou převedeny do piktogramů, aby klienti věděli, kde časově jsou a co je čeká. Podporuje to také samostatnou práci. Pracovníci musí mít kvalifikaci – kurz zdravotně-sociální. Mohou si ho dodatečně udělat nebo jej nahradit praxí.

Novému zaměstnanci je přidělen tutor, který ho zaškoluje, doba zaškolení není pevně určena.

Do měsíce od nástupu musí absolvovat on-line kurz. Jsou stanoveny kompetence/předpoklady, které musí zaměstnanec splňovat. Hodnocení pracovníků probíhá 1x za rok. Každý rok se sestavuje plán vzdělávání, ve kterém zaměstnanci aktivně navrhuji, v čem se potřebují vzdělávat. Potřeby zaměstnanců vychází od zaměstnanců nahoru k vedení asociace, ne naopak.

PŘÍNOSY

Co je na tom +, k nápodobě

Systematické plánování činností s dlouhodobějším výhledem a důkladnější individuální plánování – zaměřit se na vyhledávání dovedností každého klienta a zaznamenávání pokroků hmatatelným důkazem (fotografie výrobků, výčtem četnosti aktivit, videozáznam, tabulka).

Podrobně zpracovaná dokumentace a podpůrná metodika k rizikovým situacím.

POZNÁMKY

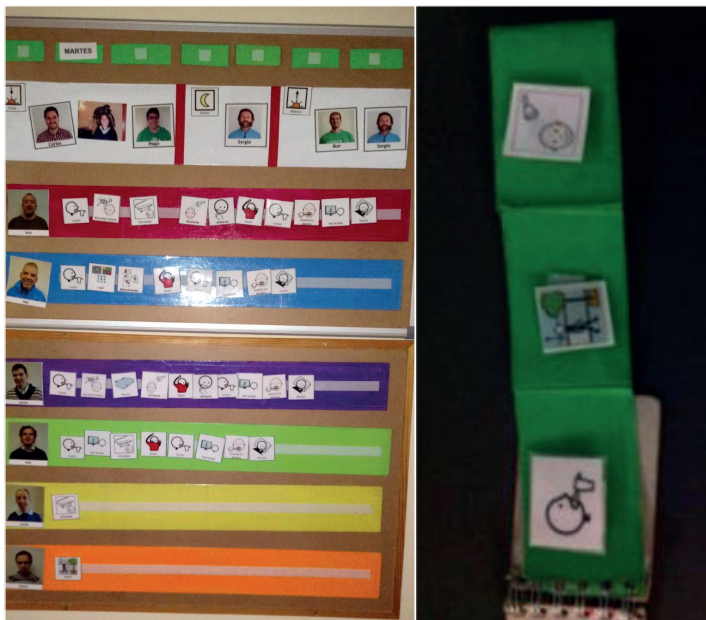
Upozornění, na co si dát pozor, doporučení

Bezpečností rám dveří – přesto, že se klient zamkne, jedna strana futra není napevno a dveře se dají otevřít.

Dovednost „umět čekat“ – klienti se učí zvládat netrpělivost, úzkost, používají se časovače, struktura dne a činností.

Péče o zdraví – svého zdraví si velmi váží, věnují mu pozornost.

Každý klient má u sebe deník na denní záznamy (jde s ním z CHB do DC i do rodiny). Klient má sestaven roční plán, na plnění se podílí celý tým, přednost mají cíle, které zvyšují kvalitu života.

Obrázek 12 Strukturovaný individuální režim

Zpracováno na základě:

- Zápis a prezentace ze spojeného kulatého stolu (5. a 6.) na téma „Zavádění služeb pro osoby s PAS“, 11. dubna 2018, Národní centrum ošetrovatelství a nelékařských zdravotnických oborů, Vinařská 893/6, Brno
- **Zápisy ze stáží pracovníků:**
  1. 22. 5. 2017 – 26. 5. 2017
  2. 23. 10. 2017 – 27. 10. 2017
  3. 18. 06. 2018 – 22. 06. 2018

Denní centrum

Asociación de Padres de Personas con Autismo de Burgos
Calle Valdenúñez, 8 - 09001 Burgos

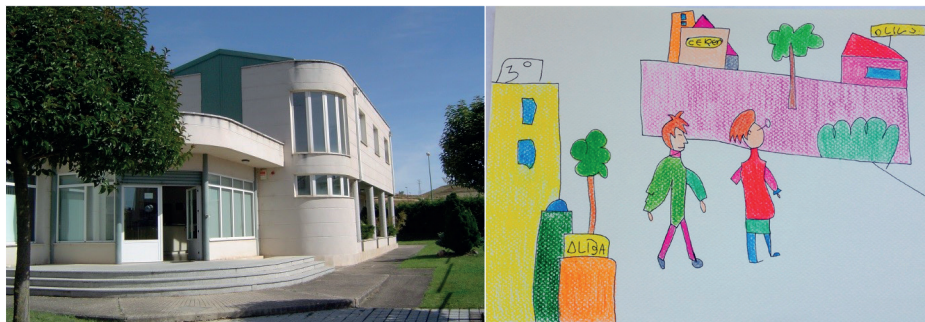
www.autismoburgos.es

ANOTACE

Co je patrné, čeho jsme si všimli, co nás zaujalo

Denní centrum je umístěno ve čtvrti nedaleko městského centra se snadno dostupnými službami i veřejnou dopravou. Služba je poskytována stranou od chráněného bydlení asociace. Provoz byl zahájen v r. 1997. Podpora zahrnuje výchovnou a pracovní část.

Důsledně plánovat volnočasové aktivity a usnadnit přístup a účast na volnočasových aktivitách.

Obrázek 13 Denní centrum

POPIS

Jak to funguje, principy, postupy

Denní centrum je tvořeno z několika dílen, které fungují jako příprava na zapojení se do pracovního procesu. Provoz centra je od 9 do 17 hodin, kapacita 25 klientů, v každé dílně 2-4 klienti a 1 tutor (klíčový pracovník). Plánují kapacitu rozšiřovat.

Rozpis jednotlivých dílen:

- o fazolová (balení fazolí pro pekaře)
- o výrobní (balení výrobků pro firmy – rukavice, špunty do uší, letáky, reklamní předměty, sluchátka aj.)
- o restaurační (obsluha, prostírání, úklid)
- o malířská/výtvarná (výroba a dekorace kalendářů, diářů aj.)
- o recyklační
- o kožedělná (výroba a zdobení peněženek, klíčenek, pouzder aj.)
- o prádelna (nácvik praní – perou prádlo z CHB a DS)
- o zahrada se sadem (vyvýšené záhony, skleník – květiny na prodej, byliny a zelenina do kuchyně, sbírání ovoce) aj.

Obrázek 14 Čištěná dílna

Obrázek 15 Kožedělná dílna

Obrázek 16 Dílna prádelna

Obrázek 17 Knihařská dílna

Obrázek 18 Razítkování a skládání tašek

V dílně si zakládají na tom, aby každý klient měl alespoň minimální podíl na výrobku.

V dílnách se **postupuje dle dílčích kroků, na výrobku se podílí více klientů.**

Rozpis dílen je na 1 rok dopředu a klienti se v nich střídají po týdnu. Klienti projdou všemi dílnami. Hledá se, co klienty nejvíc baví, v čem jsou dobří.

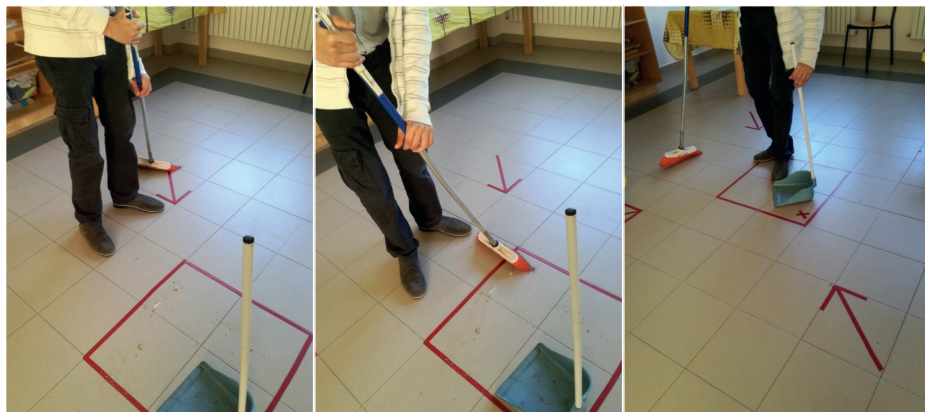
Dále klienti využívají tělocvičnu, sál smyslové stimulace (rozvoj jemné a hrubé motoriky, rovnováhy, hlasové koordinace), fyzioterapii, logopedii, hudebnu s relaxační místností, vřívku.

PODMÍNKY

Co je k tomu potřeba, podmínky, pomůcky, pracovníci

Každý klient má roční individuální plán, který se na konci roku vyhodnocuje. Pracovníci vedou zápisy v PC na základě těchto poznatků je vedena tabulka se škálou 1-5 (hodnocení schopností daného klienta).

Obrázek 19 Úkoly v dílně - zametat

Dílny jsou zaměřeny na prodej, nejsou samoučelné, vytváří zisk pro asociaci. **Za cíl mají naučit klienta něco, co využije v budoucím zaměstnání.** Klienti jsou hrdí na to, že pracují.

Personální oblast:

- o Logoped
- o Zaměstnanec pověřený sociální inkluzí
- o Vychovatel
- o Učitel
- o Pomocný zdravotní personál
- o Fyzioterapeut
- o Psycholog
- o Muzikoterapeut
- o ....

Náměty na fungování a postupy vycházejí odspoda (pracovníci z přímé péče přicházejí s podněty za vedením).

Kladen důraz na týmovou práci, pestrost činností, které mohou vykonávat lidé s postižením, rozfázování činností na úkony tak, aby se mohli zapojit všichni klienti.

Metodologické zásady:

1. Integrovaná péče, která zahrnuje všechny rozměry kvality života – emoční pohodu, psychickou pohodu, osobní rozvoj, práva, sebeurčení, osobní vztahy, sociální inkluzi a materiální pohodu.

Obrázek 20 Výrobky z Denního centra

2. Specifičnost.
3. Individualizace – vyhodnocení nám umožní určit podobu individuálního rozvoje, který odpovídá cílům, potřebám, schopnostem, motivacím a slabým stránkám každého jedince.
4. Struktura.
5. Zobecnění.
6. Smysluplné učení.
7. Inkluze – zvyšovat sociální účast a rozvíjet sociální dovednosti v přirozeném prostředí.
8. Aktivní účast rodiny, okolí a samotného člověka s PAS při společném stanovení cílů a pravidel intervence.

Oblasti intervence:

1. Sebeobslužné činnosti – oblékání, osobní hygiena, stravování.
2. Podpora žádoucího chování a funkční analýza chování.
3. Studijně-funkční dovednosti – psaní, počítání, čtení, řešení problémů.
4. AAK – komunikace lidí s PAS.
5. Emoční regulace – rozpoznání situace, které vyvolávají u jedince pocit úzkosti a navrhujeme podporu sloužící k ovládnutí a chápání emocí.
6. Sociální dovednosti.
7. Pracovní dovednosti.
8. Fyzioterapie.
9. Multisenzoriální stimulace.
10. Zdravotní péče.

PODSTATA

Jaký je základ, co je důležité, na co nezapomenout

„Mezi zásadní shledávám spolupráci, komunikaci a vřelé vztahy se všemi subjekty, které pečují o klienty. Tyto vztahy je třeba udržovat, rozvíjet a pečovat o ně.“

Na prvním místě musí být **zájem o klienta**. Týmová práce s kolegy, možnost sdílení, schůzky napříč pozicemi nad situací každého klienta, společné hledání vhodného řešení. Klienti pracují v různých firmách pod dohledem zaměstnanců, např. balení sáčků od bramborových lupínků do krabic různých velikostí, balení kosmetiky pro Lóreal.

Obrázek 21 Intervence člověka s PAS v jeho prostředí

Intervence je úspěšná, jestliže zaznamenáme významný osobní pokrok, který má působnost v celém životě jedince.

Důraz je kladen na nácvik praktických dovedností, které přímo ovlivňují kvalitu života a umožňují začlenění se do běžného života společnosti. **Důmyslné zhotovování pomůcek, které umožňují zvládat mnohé, jinak těžko proveditelné úkony** (např. šablony z kartónu na skládání prádla, na prostírání stolu, magnetové úchyty na držení spirály při navlékání listů kalendáře či zápisníku, barevné stopy na podlaze pro označení správného postoje u mandlu, dřevěné pravítko s různě vzdálenými zářezy na všech stranách, dle kterých se sází cibule, česnek či jiné rostliny).

- Každá práce představuje určitý proces.
- Každý proces je rozdělen na úkoly.
- Pomůcky přizpůsobíme každému klientovi.
- Všichni klienti se účastní některého úkolu.

PŘÍNOSY

Co je na tom +, k nápodobě

Jednotné hodnocení schopností klientů na stupnici 0-5, grafické zpracování. Podle této tabulky se orientují všichni zaměstnanci a vědí, co od daného klienta mohou očekávat a chtít a co už ne. Hodnotí se:

- o samostatnost
- o emoční stabilita
- o aktivní účast
- o výrobní kapacita
- o očekávání pracovníka, že dojde k růstu aj.

Vzájemná spolupráce mezi zaměstnanci.

Profesionální přístup pracovníků, systém práce s klienty v dílnách, strukturované prostředí. **Po obvodu každé místnosti dřevěné lišty na umisťování piktogramů.**

Chráněné zaměstnání – podstatné:

- o Konkurence schopná práce
- o Standardizované pracovní prostředí a podmínky
- o Proškolení a učení přímo v místě práce
- o Postupné zapojování/využívání přirozených pomůcek

Fáze zaměstnání/pracovního uplatnění

- o Hledání zaměstnání
- o Zhodnocení vhodných klientů
- o Analýza pracovního místa
- o Trénink a adaptace
- o Dohled a hodnocení

Kreativita pracovníka při vytvoření pomůcky tak, aby byl klient při práci co nejvíc samostatný.

Obrázek 22 Adaptační pomůcky

Užitečné využití prádelny.

Propracovaný systém práce s klienty v jednotlivých dílnách – záměrný podíl více klientů na výrobku. Strukturované prostředí, komunikace v piktogramech, vstřícný a profesionální přístup zaměstnanců.

POZNÁMKY

Upozornění, na co si dát pozor, doporučení

Prádelna – perou prádlo ze svých služeb, do budoucna by chtěli spolupracovat s malými hotely (prát ručníky a ložní prádlo).

Problematické klienty si pracovníci střídají – prevence syndromu vyhoření.

Dílna restaurační – příprava potravin, prostírání, obsluha. Do budoucna by se chtěli rozšířit do jídelen domovů pro seniory, kdy by využili svoje poznatky.

Dochází pracovat do sociálních podniků – s pomocí pracovníků.

Střídání klientů v dílnách po týdnu. Střídají se i zaměstnanci.

Procvičování sociální komunikace – pochůzky. Pracovník pošle klienta se vzkazem za kolegou, klient musí splnit dané kroky – zaklepat, pozdravit, předat vzkaz, rozloučit se.

Základ každé aktivity s uživatelem je - **DŮRAZ NA DÁVÁNÍ SMYSLU:**

- Komunikace a reprezentace – důraz na záměr, aby měli potřebu komunikovat.
- Sdílení – společný zájem – aby nevnímali lidi jako předměty a dávali činnosti smysl.
- Důraz na silné stránky uživatele.
- Rozvíjení strategií, jak získávat schopnosti.

Cílem je uživatel, který se umí rozhodnout a je samostatný.

Dodržování tří základní metodických východisek – zlepšení kvality života, podpora pozitivního chování, pozornost na individualitu.

Zpracováno na základě:

- Zápis a prezentace ze spojeného kulatého stolu (5. a 6.) na téma „Zavádění služeb pro osoby s PAS“, 11. dubna 2018, Národní centrum ošetřovatelství a nelékařských zdravotnických oborů, Vinařská 893/6, Brno
- Zápisy ze stáží pracovníků:
  1. 22. 5. 2017 – 26. 5. 2017
  2. 23. 10. 2017 – 27. 10. 2017
  3. 18. 06. 2018 – 22. 06. 2018

ZAJÍMAVÁ TÉMATA

Pozitivní motivace a podpora žádoucího chování: Jak řešit krizové situace?

Asociación de Padres de Personas con Autismo de Burgos
Calle Valdenúñez, 8 - 09001 Burgos

www.autismoburgos.es

ANOTACE

Co je patrné, čeho jsme si všimli, co nás zaujalo

Každé chování má pro jedince svůj smysl a cíl. Nejlepším způsobem intervence v případě problematického chování je, když se toto chování přestane opakovat. Veškeré projevy jedince mohou být buď pozitivní – chceme, aby k nim docházelo; nebo negativní – chceme, aby jich ubývalo.

POPIS

Jak to funguje, principy, postupy

Podpora žádoucího chování představuje přístup k jedinci, jehož cílem je čelit problémům v chování, zlepšovat prostředí, ve kterém se člověk pohybuje a/ nebo jeho sociální dovednosti.

Pro podporu žádoucího chování se projevy hodnotí jako:

- Rozpoznatelné: např. hněv, je třeba rozložit na jednotlivé dílčí projevy, které jsou lépe rozpoznatelné jako např.: zavírá oči, odchází z místnosti, pláče, je znepokojený, křičí ...
- Měřitelné: četnost a intenzita projevů chování. Nevhodné chování u jídla, předčasné vstávání od stolu, křik, opakování stále jedné otázky, ...
- Pozorovatelé se na něm shodují: všichni, kdo se podílí na výchově a péči se musí shodnout na tom, zda je chování vhodné či nevhodné.

Problematické chování je chování, které si přejeme odstranit, neboť snižuje kvalitu života člověka. Jiné - alternativní chování je pozitivně hodnocené a žádoucí chování, které si přejeme zavést, aby tak nahradilo a vyloučilo to problematické.

Pokud chceme, aby došlo ke změně v chování, musíme přihlížet k tomu, co chování předchází. Může jít o jakýkoliv podnět. Předcházející události mohou být pozitivní (ty budeme opakovat) a negativní (těm se budeme vyhýbat).

Vše, co se odehrává, bezprostředně po určitém jednání, tedy následky, mohou být negativní (snahou bude se chování napříště vyhnout) nebo pozitivní (snahou bude chování opakovat).

PODMÍNKY

Co je k tomu potřeba, podmínky, pomůcky, pracovníci

Podpora žádoucího chování je navržena tak, aby ji bylo možné používat v různých situacích každodenního života. Úspěch intervence je možné měřit na základě zlepšování kvality života.

Upevňující prostředky:

- **Emoční odměna:** jde o projev zájmu a pochvaly.
- **Odměna formou oblíbené činnosti:** podniknout aktivitu, na které klientovi zvláště záleží, o kterou má velký zájem.
- **Hmotná odměna:** za odměnu klient dostane to, co si přeje. Ačkoli na začátku mohou být hmotné odměny užitečné, z dlouhodobého hlediska se výrazně snižuje jejich účinnost. Proto je třeba je využívat jen v ojedinělých případech.
- **Osvobozující odměna:** osvobodit klienta od činnosti, která je mu nepříjemná.

Strategie:

- **Nevěnovat pozornost:** pokud nám to ovšem situace dovolí.
- **Na chvíli se vzdálit:** pokud dojde k porušení pravidel, je třeba vyzvat klienta, aby se na krátký čas z této situace vzdálil.
- **Předcházet následkům:** pokud bude nadále pokračovat v aktivitě, může to mít neblahé následky. Například: jsi tak rozčilený, že nemůžeme jít do parku, dokud se neuklidníš.

PODSTATA

Jaký je základ, co je důležité, na co nezapomenout

Jsme každodenním příkladem našim klientům, kteří se od nás učí. Jak spolu komunikujeme, řešíme konflikty, zvládáme stresové situace, projevujeme trpělivost, umíme čekat. Musíme se vyhýbat tomu, co nechceme, aby dělali.

Důležité jsou hranice a pravidla. Vyhýbat se výhrůžkám, kázáním a srovnávání.

Pravidla musí být stanovena jasným a objektivním způsobem tak, aby jim rozuměli pracovníci i klienti.

PŘÍNOSY

Co je na tom +, k nápodobě

Když jsme rozzlobení nebo ve stresu, je pravděpodobnější, že budeme reagovat podrážděně, budeme používat slovní útoky, křičet, a budeme přísnější, než jsme původně měli v úmyslu. Z toho důvodu ve chvíli, kde se snažíme nastavit hranice, **je nejdůležitější mít pod kontrolou naše emoce.** Naše chování by mělo být klidné a rozvážené.

POZNÁMKY

Upozornění, na co si dát pozor, doporučení

Klientům nabízet možnosti volby a vhodné alternativy tak, aby začali plnit pravidla, které nedodržují, např. Co chceš – sprchu nebo vanu?

Využívat pozitivního jazyka, např. místo: „Nekřič!“ říci: „Mluv trochu tišeji, Děkuji.“

Odsuzujeme chování, nikoli jedince, např. místo: „Jsi ošklivý.“ říci: „Tohle se nedělá.“

Vzájemné sdílení zkušeností, rozbor konkrétních případů, řešení jednotlivých situací.

Obrázek 23 Pečovat sám o sebe - musíme pečovat sami o sebe, o naše citové rozpoložení a vyhledávat osoby, které nás podpoří

Zpracováno na základě:

- Zápis a prezentace ze spojeného kulatého stolu (5. a 6.) na téma „Zavádění služeb pro osoby s PAS“, 11. dubna 2018, Národní centrum ošetřovatelství a nelékařských zdravotnických oborů, Vlnařská 893/6, Brno

Tady to mám rád, z.s. – Mgr. Jana Hubová

Mokrá 227

664 04 Mokrá-Horákov

www.tadytomamrad.cz

ANOTACE

Co je patrné, čeho jsme si všimli, co nás zaujalo

Člověk má právo žít nezávislý, plnohodnotný a smysluplný život. Člověk má právo volby.

Autismus nemůže být překážkou naplňování základních lidských práv v civilizované společnosti.

POPIS

Jak to funguje, principy, postupy

Principy a zásady přístupu k lidem s PAS:

- Vysvětľujte.
- Plánujte a plán dodržujte.
- Používejte strukturu a vizualizaci.
- Dopřejte odpočinek.
- Motivujte správně.
- Hledejte příčinu chování, snažte se pochopit výjimečné situace.
- Chvalte, povzbuzujte – stavějte na silných stránkách.
- Nechte rozhodování na uživatele.
- Myslete na etiku.
- Pečujte o sebe!

Člověk s autismem je člověk, jako každý jiný.

PODMÍNKY

Co je k tomu potřeba, podmínky, pomůcky, pracovníci

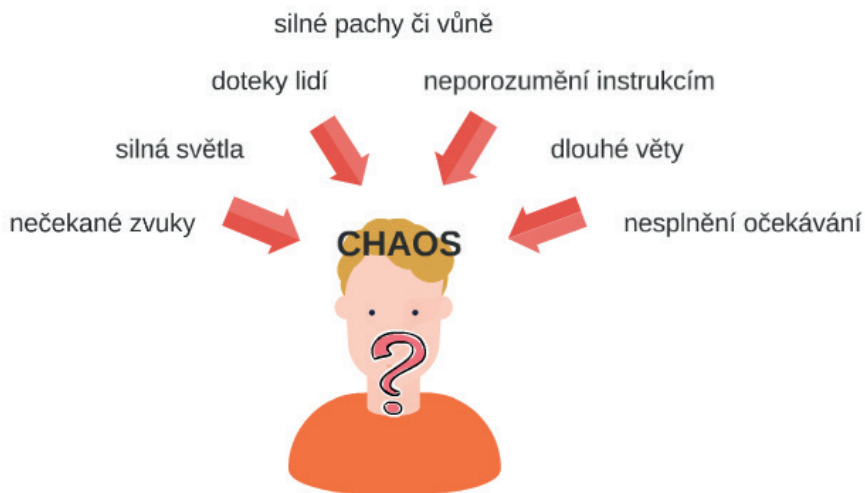
Základním účelem a hlavní činností spolku je uspokojování a ochrana následujících zájmů:

- podporovat komunitní plánování sociálních služeb a integraci znevýhodněných osob,
- poskytovat sociální služby komunitního charakteru a podporu osobám s poruchou autistického spektra a kombinovaným postižením,
- rozvíjet aktivity v oblasti sociálních služeb společně s organizacemi v České republice i zahraničí,
- zlepšit vztah veřejnosti k osobám s poruchami autistického spektra,
- organizovat vzdělávací a preventivní programy,
- realizovat projekty zaměřené na uspokojování potřeb uživatelů sociálních služeb na základě komunitního plánování

PODSTATA

Jaký je základ, co je důležité, na co nezapomenout

Za nejzávažnější projev autismu je považována narušená komunikace a problémy v sociální oblasti. Člověk s autismem často neumí vyjádřit, co potřebuje, co cítí, co prožívá.

Obrázek 24 Proč?

PŘÍNOSY

Co je na tom +, k nápodobě

Aktuální projektový záměr: Zvýšení kvality a dostupnosti služeb vedoucí k sociální inkluzi. Záměrem projektu je vybudovat a provozovat nové DOZP komunitního typu pro mladé lidi s poruchou autistického spektra, které jeho obyvatelé budou vnímat jako domov, kde budou mít pocit jistoty, bezpečí, zázemí i soukromí.

POZNÁMKY

Upozornění, na co si dát pozor, doporučení

Charta práv osob s PAS Přijato na 4 kongresu Autism-Europe v Haagu dne 10. května 1992. Jako písemnou deklaraci přijal Chartu Evropský parlament 9. května 1996. **Pomozme vytvořit lidem s autismem domov.**

Zpracováno na základě:

- Zápis a prezentace z kulatého stolu na téma " Přizpůsobení služeb Centra Kociánka osobám s PAS", 19. ledna 2018, Centrum Kociánka
- Doplněno informacemi dostupnými na www.tadytomamrad.cz

Paspoint Brno (dříve APLA-JM) - Mgr. Martin Polenský

Anenská 10/10
602 00 Brno

www.paspoint.cz

ANOTACE

Co je patrné, čeho jsme si všimli, co nás zaujalo

PASPOINT je nástupcem Asociace pomáhající lidem s autismem APLA JM, která vznikla v roce 2002 z iniciativy rodičů a odborníků, kteří pracují s osobami s poruchami autistického spektra (PAS), jako součást celostátní organizace APLA s působností pro Jihomoravský kraj.

Veškeré aktivity organizace vycházejí z obecného cíle zkvalitnit život lidem s PAS, snaží se proto podporovat systematickou a komplexní profesionální pomoc lidem s autismem.

POPIS

Jak to funguje, principy, postupy

Poskytované služby: odborné poradenství, osobní asistence, raná péče, sociální rehabilitace, volnočasové aktivity.

Poskytnout podporu rodinám, které byly postaveny před skutečností, že jejich dítě trpí některou z diagnóz poruch autistického spektra.

Poradenské centrum - slouží rodinám, které se ocitly v situaci, kdy se dozví, že jejich dítě trpí některou z diagnóz poruch autistického spektra.

Raná péče - terénní sociální služba zaměřená na pomoc rodinám, ve kterých vyrůstá dítě s PAS nebo s podezřením na tuto diagnózu.

Osobní asistence - nejdéle poskytovaná služba pro lidi s PAS od 1 roku do 64 let. Je poskytována 24 hodin denně, 7 dní v týdnu. Největší počet asistentů je z řad studentů – DPP, případně DPČ. Ovšem služba se pro větší stabilitu snaží navýšit stálé úvazky formou pracovní smlouvy.

Sociální rehabilitace - soubor specifických činností směřujících k dosažení samostatnosti, nezávislosti a soběstačnosti osob, a to rozvojem jejich specifických schopností, dovedností, posilování návyků aj. Prostory organizace představují bezpečné a tréninkové prostředí. Kapacita 30 lidí s PAS.

Volnočasové aktivity - zájmové kroužky, výlety a tábory jsou organizovány tak, aby odpovídaly individuálním potřebám účastníků. Volnočasové aktivity mají předem danou jasnou strukturu, klienti chodí do známého.

PODMÍNKY

Co je k tomu potřeba, podmínky, pomůcky, pracovníci

Individuální přístup, princip důstojnosti

Poskytovanou službu přizpůsobují možnostem, potřebám a požadavkům rodiny s ohledem na její aktuální situaci a zvyklosti. Konkrétní cíle společně definují v individuálním plánu klienta.

Právo volby

Při poskytování služeb jsou rodina a pracovníci rovnocennými partnery. Klient se sám rozhoduje, jaké služby využije. Pracovníci nedělají žádné kroky bez souhlasu klienta a jsou povinni respektovat jeho rozhodnutí. Klient se podílí na tvorbě individuálního plánu.

Týmová spolupráce a komplexnost služeb

Při poskytování služby se klient a pracovníci stávají členy interdisciplinárního týmu, který ve spolupráci s dalšími odborníky (předškolní, školní zařízení, školská poradenská zařízení, psychologové, psychiatři, sociální poradny, krajské a magistrátní úřady atd.) pracuje na zlepšení situace rodiny. Klient je přítomen všech rozhodujících jednání, která se ho týkají.

Respektování soukromí

Veškeré informace o rodině jsou poskytovány pouze s jejím souhlasem. Organizace má zpracovaný vnitřní postup nakládání s dokumentací klienta. Při terénní práci v domácím či jiném prostředí vstupuje pracovník SAS pouze na místa, kam je zván.

Návaznost péče

V průběhu poskytování je klient pravidelně informován o službách v jeho okolí, případně v kraji. Při ukončování služby je pak návazná podpora vhodná pro danou rodinu shrnuta v závěrečné zprávě.

Konzultant poskytuje službu:

- V terénu – návštěvy v přirozeném prostředí, spolupráce s přirozeným prostředím, osobami blízkými, rodinou aj.
- Ambulantně - v prostorách organizace, obvykle dle dvoufázového modelu. V první fázi probíhá individuální práce s uživatelem, posléze skupinová.

Pracovníci plně respektují a dodržují základní lidská práva a svobody zakotvené:

- v Listině základních práv a svobod,
- v Úmluvě o právech dítěte,
- v Úmluvě o právech osob s postižením.

PODSTATA

Jaký je základ, co je důležité, na co nezapomenout

Poskytnout podporu rodinám, které byly postaveny před skutečností, že jejich dítě trpí některou z diagnóz poruch autistického spektra, nebo jim bylo sděleno, že u jejich dítěte existuje na tuto poruchu podezření.

Podpora je zaměřena na rodiny, pro které je tato skutečnost nová i na rodiny, u jejichž dětí je diagnóza známá delší dobu, ale jejich situace je dlouhodobě nepříznivá, to znamená na rodiny, které se ocitly v krizové situaci, již nedokážou samy bez pomoci překonat a u jejichž dětí existují rizika ohrožení jejich vývoje.

Pomoci rodinám zorientovat se v nové tíživé situaci a poskytnout jim takovou podporu, která směřuje ke zlepšení jejich situace.

Prostřednictvím odborné pomoci se snaží zlepšit situaci uvnitř rodiny i její postavení a začlenění v širším okolí, její nezávislost a samostatnost.

Sociálně aktivizační služba poskytuje služby sociální, psychologické a speciálně pedagogické.

PŘÍNOSY

Co je na tom +, k nápodobě

V důsledku neznalosti a neporozumění podstatě poruch autistického spektra odborné i laické veřejnosti dochází v nejrůznějších situacích k nesprávným reakcím na chování člověka s autismem, k vyhození či stresové situaci, která s sebou přináší vznik nebo zvýšení afektivních projevů lidí s autismem, zhoršení jejich psy-

chického stavu s různě náročnou následnou nápravou, zvýšení permanentní zá-
těže jich samotných i jejich rodin.

POZNÁMKY

Upozornění, na co si dát pozor, doporučení

Navázat kontakt se službami, které jsou pro danou rodinu vhodné.

Zpracováno na základě:

- Zápis a prezentace ze 4. kulatého stolu na téma " Přizpůsobení služeb Centra Kociánka osobám s PAS", 19. ledna 2018, Centrum Kociánka
- Doplněno o informace dostupné na www.paspoint.cz.
- Doplněno o informace dostupné na www.autistik.cz
- Doplněno o informace dostupné na [http://www.vlada.cz/cz/ppov/vvzpo/dokumenty/komunikace-s-lidmi-s-poruchou-autistickeho-spektra---komuni-](http://www.vlada.cz/cz/ppov/vvzpo/dokumenty/komunikace-s-lidmi-s-poruchou-autistickeho-spektra---komunikacni-soubor-139070/)
[kacni-soubor-139070/](http://www.vlada.cz/cz/ppov/vvzpo/dokumenty/komunikace-s-lidmi-s-poruchou-autistickeho-spektra---komunikacni-soubor-139070/)

A pár slov na závěr aneb shrnutí ...

Na závěr této příručky jsou pojmenovány skutečnosti, u kterých jsme si s pomocí projektu uvědomili, že hrají zásadní roli v kvalitě služby. Bylo by vhodné, aby se odrazily ve službách Centra Kociánka:

V organizaci je dána jasná vize vedení služby, kdy pracovníci této vizi rozumí a chtějí v daném kontextu pracovat. Prospěšné je, pokud se provoz a přímá péče prolíná, tj. v organizaci je jen málo pracovníků, kteří by se věnovali pouze provozní stránce služby, ale většinou pracují v přímé péči a současně se podílejí na provozu organizace.

Pracovníci mají jednoznačně rozdělené kompetence a tvoří menší týmy, které jsou však vzájemně provázané díky **kvalitně nastaveným informačním tokům a řádnému vedení. Tato struktura je pochopitelná uživatelům i lidem zvenku** (např. podporovatelům, rodinám, dobrovolníkům).

Velmi důležitým nástrojem pro kvalitu je vhodná struktura pracovních porad s jednoznačnými, aplikovatelnými a kontrolovatelnými výstupy (jasné zápisy, které jsou propojeny i s dokumentací uživatelů).

Kvalitě služeb dále napomáhá **jasný informační systém, tj. vhodná struktura intranetu.**

Všichni zaměstnanci by měli absolvovat **základní proškolení**. Pracovníci mají svou profesionální a lidskou historii, různou pracovní pozici, ale dostanou jednotné školení, jak organizace chce, aby fungovali v souladu s principy služby a strategií organizace.

Zaměstnanec, který přichází do kontaktu s uživatelem, musí mít vhodný osobní profil, tj. např. být empatický, trpělivý, mít emoční IQ, být vzorem a mít přirozenou autoritu, ctít profesní etiku. Profesionálně se rozvíjet např. díky dalšímu vzdělávání, případovým konferencím, kvalitním mentorem, intervizím, sebereflexí či sdílením zkušeností na nejrůznějších platformách.

Zásadní je také **starost o duševní pohodu zaměstnanců.**

Služba má mít od začátku **jasně definované poslání**, které je prezentováno i veřejnosti. Jedná se o základ služby, v jehož duchu se uskutečňují jednotlivé činnosti, ale **musí být dán i prostor pro vývoj, tj. postupný rozvoj na základě reflektování aktuálních potřeb cílové skupiny.**

Důležitým aspektem kvalitní služby je, **aby uživatelé dostávali opravdu službu, kterou potřebují.** Tuto skutečnost lze nejlépe ošetřit **kvalitní sociální prací a vhodným individuálním plánováním**, které nezůstává jen na papíře, ale **vychází z kvalitního poznání daného uživatele a jeho potřeb, průběžné reflexe a pravidelného, otevřeného hodnocení.**

K tomu je nutná také **kvalitní dokumentace**, která je složena z informací o uživateli, které by mohly hrát roli v jeho chování, potřebách, ve způsobu poskytování služby apod.

V některých službách napomáhají kvalitě tzv. **specialisté či specializované pracovní skupiny**, které sdružují pracovníky, kteří se věnují určitému tématu, např. sexualita, stárnutí, technologie, etika. Tito pracovníci pak pomáhají toto téma v organizaci realizovat.

Mnohé služby, které nás zaujaly, **pracují s uživatelem v kontextu jeho sociálního prostředí.** Tzn. nevnímají uživatele jako izolovanou bytost, které je poskytována služba, ale **pracují s poznáním uživatelské osobnosti, jeho vývoje a s ohledem i na rodinu uživatele, na jeho přirozené sociální vazby a zahrnuje tyto aspekty do individuálního plánování.** Také mnohdy pořádají pravidelné setkávání s rodinou.

Ze stáže z Autismo Burgos jsme si odvezli mnoho poznatků, ale jejich služby asi nejvhodněji vystihují jejich tři základní metodické principy, které se prolínají do všech činností. Tyto principy jsou jednoduché a snadno využitelné i v Centru Kociánka:

1. Ve službách jde vždy o zlepšení kvality života uživatele

2. Při práci s uživateli je hlavní důraz na podporu pozitivního chování

3. Pozornost na individualitu

Během tohoto projektu bylo hojně diskutováno problémové chování uživatelů a vhodné způsoby, jak jej řešit. Jedním ze zásadních „triků“ je **prevence, tj. znát uživatele, navázat s ním vztah zabývat se problematickým chováním v době klidu, strukturovat prostor, čas, činnosti tak, aby nedocházelo k nemilým překvapením, ale k vytváření bezpečného prostředí a možnosti rozvíjet uživatelské schopnosti.**

Sociálním službám také velmi prospívá **činnost dobrovolníků**, a to nejen, že je k dispozici „více rukou“. Služba od dobrovolníků dostává zpětnou vazbu, dobrovolníci přinášejí nové podněty a mnohdy i otázky a také pomáhají „rozbít skleníkový efekt“ služby na uživatele.

Je zřejmé, že jde o mnoho zajímavých zkušeností a inspirací, které by bylo vhodné přenášet do naší praxe. Je však také nutno říct, že i Centrum Kociánka realizuje mnoho zajímavého a může se pyšnit dobrou praxí.

Nelze si tedy než přát, a také se o to snažit, aby v Centru Kociánka:

- nacházeli uživatelé služby, jenž potřebují a které jim pomohou rozvinout jejich potenciál a zmírnit dopady jejich postižení
- pracovali pouze lidé, kteří dokáží zlepšovat kvalitu života uživatelů, navzájem spolupracují a dokáží se domluvit v souladu s vizí organizace
- bylo takové prostředí, kde se problémy řeší věcně, strukturovaně a s jasným výsledkem a pracovníci zde mají možnost profesionálně růst a uživatelé spokojeně žít a trávit čas

CENTRUM
kociánka

Monika Jelínková, Hana Regnerová

Příručka dobré praxe – služby pro lidi s poruchou autistického spektra

Vydalo Centrum Kociánka, p.o., Kociánka 2, 612 47 Brno

Sazba, grafika: grafické studio Robert Donné

Vydání první